

SISTEM LIBERALNE DEMOKRACIJE

Liberalizem in demokracija sta nasprotni načeli.

Meščanska družba, ki se razvija v smeri civilne družbe, je značilna po pluralizmu in individualizmu (to partikularistično stran zastopa liberalizem). Liberalizem je posameznik.

Demokracija predstavlja nasproti pluralističnemu načelu liberalizma obliko politične homogenizacije ali poenotenja tega pluralizma.

Liberalci zastopajo vladavino manjšine.

Demokrati zastopajo stališča ljudske večine.

Liberalci zastopajo individualne svoboščine.

Demokrati zastopajo formalno načelo občega skupnega dobrega.

Stvar demokratične politične kulture je, da simbioza dveh nasprotnih načel ne razpade. Če simbioza (liberalizem + demokracija) razpade, se odpira prostor drugačnim, zlasti totalitarnim oblikam vladavine.

Centralna institucija liberalne demokracije je parlament.

Vzdrževanje ravnotežja med liberalizmom in demokracijo je možno samo proceduralno. Vzdrževanje poteka ponavadi v obliki PERMANENTNEGA KRŠENJA USTAVE (tako opozicija kot pozicija – pozicija prekoračuje svoja ustavna pooblastila na podlagi svoje večinske pravice, da interpretira ustavo in jo praktično spreminja; opozicija pa poizkuša z različnimi oblikami izven parlamentarnega povezovanja z volivci). Ravnotežje vzpostavlja ustavno sodišče. Delovanje pozicije in opozicije torej ni mogoče popolnoma ustavno omejiti. Bistvo liberalno demokratične ustavne vladavine je nadzorovano proceduralno kršenje ustave.

DEMOKRACIJA, DEMOKRATIZACIJA

Demokracija je institucionalna ureditev za sprejemanje političnih odločitev, kjer posamezniki pridobijo moč za odločanje na podlagi tekmovalnega boja za ljudske glasove (Joseph Schumpeter).

Lipset – demokracija je politični sistem, ki ponuja urejene ustavne možnosti za spremembo oz. menjavo vladajočih uradnikov in kot socialni mehanizem, ki dovoljuje največjemu številu prebivalstva vplivati na glavne odločitve in sicer z izbiro med tekmeči za glavne politične položaje.

Te opredelitve so normativistične. Razmerje med idealno in realno demokracijo nam razloži Liphart (poliarhija).

Pojem poliarhija pomeni mnogovladje razpršenih družbenih oblasti, ki temelji na participaciji državljanov, enakosti glasov, legitimnosti večinske volje...

Ima 3 komponente:

- demokratična (enakost med ljudmi)
- liberalna (pravice posameznika)
- republikanska (državlanske vrline in javno dobro)

Če se te oblike izrodijo, dobimo pri demokraciji TIRANIJO VEČINE, liberalna se spremeni v PLUTOKRACIJO, republikanska v PATERNALIZEM ELIT.

Antična demokracija = ekskluzivna, šibko institucionalizirana, neposredna / neomejena oblast.

Moderna demokracija = posredna / predstavniška, inkluzivnost, visoko institucionalizirana, omejena oblast.

NAČELA DEMOKRACIJE

- red
- avtoriteta
- pravice
- svoboda
- pravičnost
- zakon
- predstavništvo
- enakost

INSTITUCIJE DEMOKRACIJE

- ljudska suverenost
- omejitev oblasti
- izvršilna odgovornost
- splošna volilna pravica
- volilni sistem
- svobodni tisk
- privolitev vladanih
- ustavno sodna presoja
- zakonodajni nadzor
- strankarsko tekmovanje
- informirana javnost
- svoboda združevanja

Demokracija ima 2 vidika:

1. **FORMALNI** (v postopkih in procedurah)

- inkluzivno državljanstvo
- vladavina prava
- ločitev oblasti
- izvoljeni nosilci oblasti
- svobodne in pravične volitve
- svoboda izražanja in alternativni viri informacij
- asociacijska avtonomija
- civilni nadzor nad vojsko

2. **SUBSTANTIVNI**

- ustavnost in zakonitost
- človekove in manjšinske pravice
- politične stranke
- mediji
- centralna uprava

- lokalna uprava
- civilna družba

Demokratizacija je proces razširjanja ali izvajanja demokracije. Poteka po 2 različnih - formalni in substantivni – poteh. Iz formalnega vidika gre predvsem za izbiro ustavnih oblik ali praks. Pri substantivni gre za manj očitno rast demokratičnih skupnosti – npr. z večjo vključenostjo oz. širšo participacijo ljudi.

Demokratizacija je lahko bolj ali manj intenzivna, kar je odvisno zlasti od kvalitete predhodnih demokratičnih izkušenj. Ponavadi ima 4 faze:

1. uvodna (izgradnja nacionalne enotnosti)
2. pripravljalna (oblikovanje tekmovalnih političnih alternativ)
3. odločitvena (nastaja ustava)
4. privajalna (prehajanje demokracije v navado, običaj → gre za konsolidacijo – utrjevanje – demokratičnih oblik vladanja → gre za ponotranjanje demokratičnih vrednot in pravil igre → daljša od prvih treh)

LINZ – konsolidiran je tisti politični sistem, v katerem noben večji politični akter ne proučuje možnosti za alternativni, nedemokratični proces prevzema oblasti.

Za politično stabilnost je potrebna poleg konsolidacije še inkluzivnost (sposobnost vključevanja ljudi v procese odločanja) in učinkovitost.

Konsolidacija se kaže v sposobnosti novega demokratičnega sistema, da razrešuje konflikte skozi legalne institucije (v okviru parlamenta).

Inkluzivnost je povezana z odzivnostjo, odprtostjo za pobude ljudi, mobilizacijo za soglasje, legitimnostjo (upravičenost oblasti).

Učinkovitost se nanaša na sposobnost in zmogljivost političnega sistema za reševanje problemov oz. za sprejemanje odločitev in njihovo uresničevanje. Predpostavka za politično učinkovitost je izdelana procedura in zaokrožen pravni sistem.

Obstoj pravne države je eden bistvenih elementov stabilne demokracije.